

БАР'ЄРИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У представленій статті висвітлено основні бар'єри формування та розвитку соціального діалогу в умовах українського суспільства. В результаті проведеного огляду останніх публікацій та аналізу ситуації було визначено, що всі наявні бар'єри запровадження та розвитку соціального діалогу можна поділити на три групи: проблеми у сфері державного управління, у сфері інституційної підтримки та у бізнес середовищі. У підсумку представлено три можливі сценарії формування та розвитку соціального діалогу в Україні: інертний, оптимістичний та песимістичний. Також зазначено, що провідну роль у подоланні виявлених бар'єрів має відігравати держава.

Ключові слова: соціальний діалог, бар'єр, інституційна підтримка, бізнес середовище, сценарії розвитку.

Постановка проблеми. Формування такого процесу як соціальний діалог сьогодні напевно є основною метою, якої прагне досягти наша держава. Останні два роки країну «розхитують» конфлікти, які викликані саме відсутністю налагодженого соціального діалогу між представниками державної влади, бізнесу та громадськості.

Але не все так просто: як і будь-яке явище, процес формування соціального діалогу постійно перебуває під впливом багатьох факторів, які позитивно чи негативно віддзеркалюються на проміжних або кінцевих результатах. Аби мінімізувати негативний вплив, є потреба докладніше розглянути всі наявні фактори, та у подальшому нейтралізувати дію саме негативних. Тому тему даного дослідження вважаємо актуальною для українського сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема обмеженості досліджень у сфері соціального діалогу ще і досі існує у вітчизняному науково-практичному середовищі. Серед вітчизняних дослідників на особливу увагу заслуговують роботи: О. В Жадан [1], М. Черник та І. Шубалової [2], Г. Савранської [3], У. Волинець [4], О. Петроє [5] та ін.

О. Жадан [1] розглядає соціальний діалог у призмі державного регулювання, концентруючи увагу на функціях держави щодо розвитку соціального діалогу у контексті соціально-трудова відносин, а також на проблемах, що перешкоджають становленню соціального діалогу в країні.

Інакше коло своїх досліджень окреслює Г. Савранська [3], яка розглядає особливості реалізації соціального діалогу в рамках соціального партнерства в умовах реформування всіх сфер громадського життя у контексті забезпечення соціальної безпеки держави.

Так само як Г. Савранська, У. Волинець [4, с. 216] у своїх публікаціях торкається проблеми впровадження та розвитку не соціального діалогу взагалі, а тільки соціального партнерства, яке фактично є наслідком реалізації соціального діалогу, а не навпаки. Цей факт вже неодноразово підкреслювався у наших попередніх публікаціях [7, с. 94].

М. Черник та І. Шубалова [2] висвітлюють соціальний діалог у процесі розробки механізму забезпечення ефективної зайнятості населення на галузевому і регіональному рівнях. Але автори торкаються проблеми налагодження соціального діалогу дуже опосередковано.

Неможна оминати увагою дослідження О. Петроє [5], яка на прикладі стран ЄС виявляє вплив соціального діалогу на показники соціального і економічного розвитку країни. Автор доводить, що у державах, де соціальний діалог є розвиненим, показники соціально-економічного розвитку вищі ніж у тих, де соціальний діалог або повністю відсутній, або знаходиться у зародковому стані.

Всі оглянуті роботи безумовно викликають певний інтерес як у науковців так і у практиків, але необхідно зауважити, що у всіх роботах соціальний діалог розг-

лядається однобічно, або у рамках реалізації соціального партнерства, або з боку державного регулювання, тощо.

Огляд публікацій зазначених вище, та інших авторів у попередніх статтях автора [6, 7, 8, 9] засвідчує, що на сьогодні жодним вітчизняним науковцем чітко не визначено негативні фактори розвитку соціального діалогу в нашій державі.

Мета статті. Таким чином, мета даного дослідження полягає у визначенні та групуванні всіх існуючих бар'єрів формування та розвитку соціального діалогу в Українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. У попередніх публікаціях ми вже торкалися дослідження засад формування

соціального діалогу [7] та пропонували концепцію розвитку соціального діалогу в українському суспільстві [9], де було розглянуто так звані передумови виникнення зазначеного процесу: серед них:

- законодавча база щодо регулювання соціального діалогу;
- соціально орієнтована економічна сфера;
- сприятливе політичне середовище;
- незалежні репрезентативні представники учасників соціального діалогу.

Аналізуючи та деталізуючи кожен передумову, можна виділити цілий ряд проблем – бар'єрів розвитку соціального діалогу, представлений на рис. 1.

Рис. 1. Бар'єри формування та розвитку соціального діалогу в Україні.
Джерело: розроблено автором

Розглянемо кожен групу негативних факторів більш детально.

Перша група – державне регулювання впровадження та розвиток соціального діалогу – на наш погляд є найбільш вагомою. Жодну з зазначених проблем тут неможна назвати незначною. Відсутність відповідної законодавчої бази на сьогодні є

головним «гальмівним важелем» розвитку концепції соціального діалогу в Україні. Головний нормативний документ – Закон України «Про соціальний діалог» [10], постійно потерпає від критики з боку науковців і потребує ґрунтовного доопрацювання з боку законотворців та практиків.

Наступна проблема у державному регулюванні – це відсутність ефективної системи стимулювання збоку держави щодо розвитку соціального діалогу у суспільстві. Ця проблема ще більше загострюється у контексті «палаючого» конфлікту на Донбасі. Представники громад та бізнесу з постраждалих східних регіонів, які зараз потерпають від значних фінансових втрат з причини стикаються з нерозумінням збоку влади, та залишаються один на один з власними проблемами.

Третя проблема – це неприйняття представниками державної влади самої концепції соціального діалогу. Більшість чиновників старої формації вважають, що суспільство в цілому, так всі його прошарки мають виконувати всі директиви збоку як центральних так і місцевих органів влади. Такий підхід не сприяє розвитку соціального діалогу ані між державними органами влади та бізнесом, ані між органами влади та громадами, ані між всіма трьома учасниками.

Остання проблема у групі державного регулювання – це застарілі соціальні стандарти і нормативи життєдіяльності суспільства. Більшість з них не переглядалася ще з радянських часів і не відповідає міжнародним стандартам якості життя людини.

Друга група бар'єрів стосується інституціональної підтримки розвитку соціального діалогу. На сьогодні в Україні існує безліч НУО, які декларують, що вони захищають певні права окремих груп громадян, але у більшості випадків діяльність таких структур є малоефективною з причини відсутності досвіду та непоінформованості членів таких організацій. Тобто з самого початку порушується одна з передумов формування соціального діалогу – наявність обізнаних учасників, які володіють релевантною інформацією. Безумовно така проблема найбільше стосується профспілок, які захищають інтереси робітників у різних сферах діяльності.

Також серед проблем інституційного забезпечення варто відзначити відсутність НУО, які б насаджували принципи соціального діалогу у суспільстві. На сьогоднішній день фактично існує тільки одна і та

державна структура – це Національна служба посередництва і примирення, яка фактично виступає посередником колективних трудових спорів. Нажаль відділення даної структури навіть не представлені у всіх регіонах України. Тут знову можна задати про східні Луганську та Донецьку області: якщо ще в останній керівництво потурбувалось про переведення відділення і зараз воно функціонує у м. Слов'янськ Донецької області, то при наявності потреби і певних колективних трудових конфліктів на Луганщині звернутися просто нікуди [11].

Третя група проблем – це негативні фактори, які виникають у бізнес середовищі. Безумовно найгостріша проблема – це криза у сфері економічних взаємовідносин. Економічні негаразди з одного боку негативно відбиваються на соціально-економічному становищі більшості населення країни, а з іншої сторони – спонукають на недобросовісну конкуренцію та зовсім не сприяють формуванню соціальних орієнтирів у економічній сфері. Таким чином, можна зазначити, що останні два бар'єри формування соціального діалогу є наслідком першої проблеми у даній групі.

Враховуючи окреслені проблеми, можна виділити наступні перспективи розвитку соціального діалогу Україні:

1. Сценарій інертного розвитку – розвиток соціального діалогу підніметься на певний щабель вище але з накопиченим «спадком» попередніх років, тобто формально можна буде говорити про його розвиток, а фактично ефективних результатів ми так і не побачимо.

2. Сценарій оптимістичного розвитку – соціальний діалог отримає розвиток, якщо криза у сфері економіки і політики дасть сильний імпульс до взаємодії між владою, бізнесом та громадою. У цих умовах, як концепція, так і практика соціального діалогу піднімуться на новий, більш високий змістовний та інструментальний рівень, який в подальшому забезпечить сталий розвиток суспільства.

3. Сценарій песимістичного розвитку – передбачає, що дискусія, пов'язана із впровадженням соціального діалогу, буде сприйматися як нерезультативна, далека від реальної мети та цілей розвитку суспі-

льства. У цьому випадку доведеться витрачати досить багато зусиль і часу на те, щоб відновити процес налагодження соціального діалогу, довести його перспективність і ефективність саме в умовах українського суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Викладене вище дає підстави зробити висновок про те, що в умовах, які склалися в Україні, головну роль у впровадженні соціального діалогу покладено саме на державу. Саме державні органи мають створити належні умови, починаючи з розробки та впровадження відповідної законодавчо-нормативної бази, інструментів стимулювання щодо розвитку соціального діалогу на всіх рівнях соціально-економічних взаємовідносин. Тільки за таких умов можна розраховувати на оптимістичний сценарій впровадження та реалізації концепції соціального діалогу в Україні.

Література

1. *Жадан О. В.* Державне регулювання розвитку системи соціального діалогу в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Жадан // Державне будівництво – 2014 - № 1 – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/1/01.pdf>
2. *Черник Л. М.* Ефективна зайнятість на засадах соціального діалогу: методологія оцінки та стратегія забезпечення: монографія / Черник Л. М., Шубала І. В. – Луцьк: Терен, 2013 – 280 с.
3. *Савранська Г. М.* Розвиток національної моделі соціального партнерства у контексті забезпечення соціальної безпеки України [Електронний ресурс] / Г. М. Савранська // Державне управління: теорія та практика – 2013 - № 2 – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/>
4. *Волинець У. А.* Розвиток соціального партнерства в Україні / У. А. Волинець // Науковий вісник ужгородського університету. Серія: Економіка – 2014 - № 2 (43) – С. 235 – 238.
5. *Петроє О.* Вплив соціального діалогу на показники соціально-економічного розвитку країни: зарубіжний

досвід / О. Петроє // Вісник національної академії державного управління – 2010 - № 4 – С. 218-225.

6. *Зеленко О. О.* Роль соціального діалогу у контексті соціально-економічного розвитку суспільства / О. О. Зеленко // Часопис економічних реформ. – 2014 - № 1 (13) – С. 82-87.

7. *Зеленко О. О.* Засади формування соціального діалогу в суспільстві / О. О. Зеленко. // Часопис економічних реформ. – 2014 - № 4 (16) – С. 93-98.

8. *Зеленко О. О.* Світовий досвід розвитку соціального діалогу / О. О. Зеленко // Часопис економічних реформ – 2015 - № 1 (17) – С. 104-109.

9. *Зеленко О. О.* Концептуальні основи розвитку соціального діалогу в Україні. / О. О. Зеленко // Часопис економічних реформ – 2015 - № 3 (9) – С. 56-61.

10. Закон України «Про соціальний діалог в Україні» № 2862-VI від 23 грудня 2010 р. // ВВР – 2011 – №28 – ст 255.

11. Національна служба посередництва і примирення: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/>

Reference

1. *Zhadan V.* (2014) State regulation of social dialogue in Ukraine, State Building, 1. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/1/01.pdf>
2. *Chernik L. M., Shubala I. V.* (2013) Effective employment based on social dialogue: assessment methodology and ensure strategy: monograph. – Lutsk: Teren, 280.
3. *Savranskaya G. M.* (2013) Development of a national model of social partnership in the context of social safety in Ukraine. Public Administration: Theory and Practice, 2. Retrieved from: http://www.academy.gov.ua
4. *Volynets Y. A.* (2014) Development of social partnership in Ukraine. Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. Series: Economy, 2 (43). 235 - 238.
5. *Pertoye O.* (2010) The influence of social dialogue on the socio-economic development: foreign experience. Proceedings of the Public Administration National Academy, 4. 218-225.

6. Zelenko O. O. (2014) Role of social dialogue in the context of socio-economic development of society. Time description of economic reforms, 1. 82-87.

7. Zelenko O. O. (2014) Bases of forming of social dialogue in society. Time description of economic reforms, 4. 93-98.

8. Zelenko O. O. (2015) World experience of social dialogue development. Time description of economic reforms, 1.104-109.

9. Zelenko O. O. (2015) Conceptual framework of social dialogue in Ukraine.

Time description of economic reforms, 3. 56-61.

10. Law of Ukraine. On Social Dialogue in Ukraine. № 2862-VI. 23th of December, 2010. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>

11. The National Mediation and Conciliation Service, the official website. Retrieved from: <http://www.nspp.gov.ua/>

Зеленко Е. А.

Барьеры формирования социального диалога в условиях развития современного украинского общества

В представленной статье освещены основные барьеры формирования и развития социального диалога в условиях украинского общества. В результате проведенного обзора последних публикаций и анализа ситуации было определено, что все имеющиеся барьеры внедрения и развития социального диалога можно поделить на три группы: проблемы в сфере государственного управления, в сфере институциональной поддержки и в бизнес среде. В итоге представлены три возможных сценария формирования и развития социального диалога в Украине: инертный, оптимистический и пессимистический. Также отмечено, что ведущую роль в преодолении выявленных барьеров должно играть государство.

Ключевые слова: социальный диалог, барьер, институциональная поддержка, бизнес среда, сценарии развития.

Zelenko O.

Barriers forming social dialogue in the development of modern Ukrainian society

In the presented article the main barriers of the formation and development of social dialogue in the Ukrainian society are described. As a result of recent publications review and analysis, it was determined that all existing barriers of the introduction and development of social dialogue: the problems of public administration, in the area of institutional support and in business environment. At last, It was presented three possible scenarios concerning formation and development of social dialogue in Ukraine inert, optimistic and pessimistic. Also it was mentioned that the leading role in overcoming identified barriers must play public authorities.

Keywords: social dialogue, barrier, institutional support, business environment, scenario development.

Рецензент: Заблодська І. В. – доктор економічних наук, професор, Директор Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України, м. Київ, Україна.

Reviewer: Zablodskaya I. – Professor, Ph.D. of Economics, Director of the Institute of economic and legal research Lugansk branch National academy sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

e-mail: zablodin@yandex.ru

*Стаття подана
08.12.2015 р.*

